

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 39 Volume: 8 Issue: 39

Ağustos 2015 August 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

SOSYAL HİZMET LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ*

ANALYZING ATTITUDES OF UNDERGRADUATE SOCIAL WORK STUDENTS TOWARDS AGEISM

Harun CEYLAN**

Metin ÖKSÜZ***

Öz

Araştırma Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde öğrenim gören yaşları 17 ile 25 yaş arasında değişen 418 gönüllü öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir¹. Sosyal Hizmet bölümünde okuyan öğrencilerin "yaşlı ayrımcılığı" tutumlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmada sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi için hazırlanan anket formu ve "Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği" (YATÖ) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarının sosyo-demografik değişkenlerden etkilendiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Yaşlı, Yaşlı Ayrımcılığı, Sosyal Hizmet, Tutum.

Abstract

This research had been performed upon 418 voluntary students between ages 17-25 from the Yalova University who are studying faculty of economic and administrative sciences. In this study it is aimed to determine the attitudes of students studying social work towards ageism with using survey form and "Ageism Attitudes Measure" to determine socio demographic features. Results of research shows that students attitudes towards ageism had been influenced from the socio demographic varieties.

Keywords: Old Age, Aged, Ageism, Social Work, Attitude.

GİRİŞ

İnsan yaşamının doğal bir dönemi olarak yaşlılık ve yaşam süreci boyunca devam eden yaşlanma her toplum ve her dönem için belirli ölçüde dikkat çekici bir konu olarak var olagelmıştır. Bununla beraber yaşlılık ve yaşlılar bazı toplumlarda bir "değer" olarak yüceltilirken kimi toplumlarda "istenmeyen" bir "yük" olarak algılanmıştır. Toplamların sahip oldukları kültürel kodlar doğrultusunda şekillenen yaşlılık ve yaşlanmaya dair bu algılar yaşlılara dair tutumların belirlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır.

Aynı şekilde tıp ve teknoloji alanında meydana gelen değişimlere paralel olarak yaşanan demografik dönüşümle birlikte dünya nüfusunun hızla yaşlanmaya başlaması da yaşlılık ve yaşlılara dair algıyı etkileyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda özellikle sanayileşmiş toplumlarda yaşanan demografik yaşlanma süreci, sadece yaşlılık algısı ve yaşlılara dair tutumların belirlenmesi bakımından değil, aynı zamanda yaşlıların yaşam pratikleri, sorunları ve yaşlılara sunulacak hizmetler gibi doğrudan yaşlı refahını ilgilendiren konular bakımından da önemli sonuçları beraberinde getirmiştir. Zira özellikle sanayileşmiş ülkelerde nüfusun önemli bir bölümünün yaşlılardan oluşmasıyla birlikte yaşlılara yönelik sağlık, bakım ve sosyal hizmetlerin sosyal güvenlik sistemi ve bütçe üzerinde oluşturduğu baskı tüm sosyal politika alanlarına doğrudan ya da dolaylı olarak yansımaktadır. Bu durum ise yaşlılara dair olumsuz algı ve tutumların şekillenmesinde etkili olmakta ve yaşlılara yönelik bir ayrımcılığı da beraberinde getirmektedir.

Bu anlamda bazı gelişmiş ülkelerde yaşlı ayrımcılığının bağımsızlık düzeyine ulaştığı ve ayrımcılığın daha çok çalışma yaşamında, sağlık hizmetlerinde ve sosyal önyargılarda kendini gösterdiği ifade edilmektedir (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004: 228). Özellikle istihdam piyasasında karşılaşılan bir durum olan

* Bu çalışma, Yalova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından desteklenen "Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığı Farkındalığının Artırılması Projesi" kapsamında (Proje No: 2014/D/044, Proje Yürütücüsü: Harun Ceylan, Araştırmacı: Metin Öksüz) yapılmıştır.

** Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi.

*** Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Bu makalede kullanılan veriler Metin Öksüz (2015). Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları: Yalova Üniversitesi Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden alınmıştır.

yaşlı ayrımcılığının özel sektör işletmelerinde daha yoğun görüldüğü ve yaşlıların iş piyasasının dışına itildiği belirtilmektedir (Altan ve Şişman, 2003: 12).

Tüm bu gelişmelerle birlikte yaşlılık, daha fazla dezavantajlı hale gelmiş, sanayi devrimi sonrasında yardımseverlik duygusuna dayalı gönüllü bir hareket olarak başlayan ve sonrasında meslek olarak gelişen sosyal hizmetin de birincil uygulama alanlarından birisi olarak "yaşlı refahı alanı" ortaya çıkmıştır.

Başlangıçta daha çok korunmaya muhtaçlık, bakım, tedavi ve barınma ihtiyaçlarına yönelik olarak yoksunluk ve yoksulluk temelli ortaya çıkan yaşlı refahı alanı, son yüzyılda ise özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşlı ayrımcılığı, yaşlı ihmali ve istismarı, yaşlı intiharları gibi yeni sorun alanlarıyla ilgilenmeye başlamıştır (Hatiboğlu Eren, 2012; Yolcuoğlu, 2012; Zastrow, 2013).

Ayrımcılık, bireylerin, sahip oldukları ırk, cinsiyet gibi bazı özelliklerinden dolayı haksız bir ayrıma uğramaları ve diğerlerinden farklı görülmeleri olarak tanımlanırken (Tinker, 1994'ten aktaran: Bayoğlu, 2011: 127), "yaşlı ayrımcılığı" sadece yaşları nedeniyle ayrımcı eylemlerle karşılaşmaları olarak tanımlanmaktadır (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004: 228; Ron, 2007'den aktaran: Bayoğlu, 2011: 127). Bu anlamda gerontolog Butler, yaşlı bireylere karşı sistematik önyargıları ve ayrımcılığı "ageism" kavramıyla tanımlamaktadır (Arun ve Pamuk, 2014: 20). Ageism (yaşlı ayrımcılığı), "ırkçılık ve cinsiyet ayrımcılığından sonraki en son önyargı, en son ayrımcılık ve en zalim reddetme biçimi" olarak değerlendirilmektedir (Butler, 1989: 139).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde doğum oranlarının düşmesi, yaşlı nüfusun genel nüfusa oranının hızla artması, ortalama yaşam süresinin uzaması ve kentleşmeyle birlikte aile yapısındaki değişim ve geleneksel aile ilişkilerinin dönüşüme uğramasının yaşlılara yönelik algı ve tutumların da değişmesine neden olduğu yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır (Arpacı, 2009; Canatan, 2008; Ceylan, 2013; Ceylan, 2015; Danış, 2011; Emiroğlu, 1995; Gökçe Kutsal, 2003; Görgün Baran ve ark., 2005; Hatiboğlu Eren, 2012; İçli, 2010; Kalaycıoğlu, S., U.U. Tol, Ö. Küçükural, K. Cengiz, 2003; Kalınkara, 2012; Kongar, 2007, Sheafor ve Horejsi, 2014; Şentürk ve Ceylan, 2015; Thompson, 2013).

Yaşanan bu değişimde genel nüfus içinde yaşlı nüfusun payının giderek artmasının önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu anlamda gelişmekte olan ülkeler arasında değerlendirilen Türkiye'de de yaşlı nüfusun genel nüfus içindeki oranı sürekli artış göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) verilerine göre 2000 yılında % 6,7 olan 65 yaş üzeri yaşlı nüfus oranının 2014 yılında % 8,0'e ulaştığı görülmektedir. Ayrıca bu oranın 2023 yılında % 10,2'ye ulaşması öngörülmektedir. Diğer yandan Türkiye nüfus göstergelerine bakıldığında doğum oranlarında sürekli bir düşüşün yaşandığı da görülmektedir. TÜİK verilerine göre 2000 yılında kadın başına doğum oranı % 2,3 iken 2014 yılında bu oran % 1,97 olarak gerçekleşmiştir. Kadına başına doğum oranının 2023 yılında ise % 1,85 olması öngörülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2014).

İstatistiklere bakıldığında Türkiye'de yaşlı refahı alanının, sosyal hizmet mesleği ve bilimi açısından gelecek yıllarda öneminin giderek artacağı anlaşılmaktadır. Bu anlamda yaşlılara yönelik uygulamalar da nitelik ve nicelik bakımından dönüşüme uğrayacak ve yaşlılara yönelik hizmet sunan uzmanların da niteliği ve niceliği tartışılır hale gelecektir. Zira yaşlılara yönelik uygulamaların hizmet sunucuların mesleki donanımları ve tutumlarından etkilendiği bilinmektedir.

Yaşlı refahı alanındaki hizmet sunucular arasında birincil meslek elemanları olarak ön plana çıkan sosyal çalışmacılar, birey, aile ve grupların savunuculuğunu üstlenen profesyonellerdir (Sheafor ve Horejsi, 2014; Zastrow, 2013). Sosyal çalışmacıların bireylerin, ailelerin ve grupların savunuculuğunu üstlenebilmesi için öncelikle ayrımcılığa dair tutumlarının belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Zira profesyonellerin ayrımcı tutumlarının hizmetlerin standardını nitelik ve nicelik bakımından olumsuz yönde etkilediği açıktır. Bu anlamda sosyal hizmet eğitimi alan ve gelecekte sosyal çalışmacı olarak profesyonel çalışma hayatında yer alacak bireylerin genelde ayrımcılık özelde ise yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi ve bu bağlamda önerilerin geliştirilmesi sosyal hizmet mesleğine ve yaşlı refahı alanına katkı sağlaması bakımından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırma, sosyal hizmet lisans eğitimi alan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimi yapılmayarak araştırma evreninin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Sosyal Hizmet Bölümünde eğitim gören toplam öğrenci sayısı 617 olmakla birlikte araştırmaya gönüllü olarak 418 öğrenci katılmış 2 öğrencinin anket formu ise geçersiz sayılmıştır. Böylelikle araştırmaya katılım oranı % 67,74 olarak gerçekleşmiştir.

Verilerin toplanmasında konuya ilişkin literatürün (Göçer, 2012; Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008) incelenmesinden sonra hazırlanan anket formu ve *Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği* (YATÖ) kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler; sosyal hizmet lisans öğrencilerine ilişkin sosyo-demografik özellikler, yaşanan mekân (konutun oda sayısı), yaşanan mekandaki kişi sayısı, yaşlı bireyle yaşama durumu ve mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışma isteğini sorgulayan bir anket formu ile elde edilmiştir.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ), "yaşlının yaşamını sınırlamaya", "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" ve "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" konularını içeren üç alt boyuttan ve 23 maddeden oluşan bir ölçektir. YATÖ, Vefikuluçay tarafından 2008 yılında geliştirilmiş ve geçerlilik-güvenirlilik (Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı 0,80) çalışması yapılmıştır. Ayrıca ölçek maddeleri ve üç alt boyutunun güvenirliliği de saptanmıştır (Vefikuluçay, 2008).

Araştırmada kullanılan YATÖ'ye verilen yanıtlar her bir maddeye verilen toplam puanlar üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan maddeler "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" seçenekleri olan 5'li Likert tipi bir ölçek ile değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin ölçekten alabilecekleri maksimum puan "115", minimum puan ise "23" dür. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Başka bir ifade ile, YATÖ puan ortalamasının "115"e yakın olması, öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu, YATÖ puan ortalamasının "23"e yakın olması, öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

YATÖ'nün "yaşlının yaşamını sınırlama" alt boyutu puan ortalamasının "45"e yakın olması, öğrencinin yaşlının yaşamını sınırlama boyutuna ilişkin tutumunun olumlu olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlının yaşamını sınırlama" alt boyutu puan ortalamasının "9"a yakın olması, öğrencinin yaşlının yaşamını sınırlama boyutuna ilişkin tutumunun olumsuz olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" alt boyutu puan ortalamasının "40"a yakın olması, öğrencinin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutuna ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" alt boyutu puan ortalamasının "8"e yakın olması, öğrencinin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutuna ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir (Vefikuluçay, 2008).

YATÖ'nün "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyutu puan ortalamasının "30"a yakın olması, öğrencinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutuna ilişkin tutumunun olumlu olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyutu puan ortalamasının "6"ya yakın olması, öğrencinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutuna ilişkin tutumunun olumsuz olduğunu göstermektedir (Vefikuluçay, 2008).

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiş ve verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlardan yararlanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında t-testi, Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe testi kullanılmış ve bulgular % 95 güven aralığında, % 5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bağımsız Değişkenlere Ait Temel Bulgular

Araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak; cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, yaşlı bireyle yaşama, yaşanan konutun oda sayısı ve mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışma isteği durumları belirlenmiştir. Bağımsız değişkenlere ait bulgular şu şekildedir:

Öğrenciler cinsiyet değişkenine göre 273'ü (%65,6) kadın, 143'ü (%34,4) erkek; yaş değişkenine göre 110'u (%26,4) 17-19 yaş, 249'u (%59,9) 20-22 yaş, 57'si (%13,7) 23-25 yaş; sınıf değişkenine göre ise 85'i (%20,4) 1. Sınıf, 154'ü (%37,0) 2. Sınıf, 87'si (%20,9) 3. Sınıf, 90'ı (%21,6) 4. Sınıf olarak dağılmaktadır.

Öğrenciler, ikamet ettiği konutun oda sayısı değişkenine göre dağılımına bakıldığında 8'i (%1,9) 1+1, 88'i (%21,2) 2+1, 257'si (%61,8) 3+1, 63'ü (%15,1) 4+1 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Konutta yaşayan kişi sayısı değişkenine göre ise 63'ü (%15,1) 2-3 kişi, 145'i (%34,9) 4 kişi, 105'i (%25,2) 5 kişi, 103'ü (%24,8) 5 ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Yaşlılarla aynı evde ikamet etme değişkenine göre öğrencilerin 55'i (%45,1) büyükanne-büyükbaba ile birlikte yaşadığını, 49'u (%40,2) sadece büyükanne ile birlikte yaşadığını, 10'u (%8,2) sadece büyükbaba ile birlikte yaşadığını belirtmiş, 8'i (%6,6) ise bu seçeneklerden birisini tercih etmeyerek diğer seçeneğini tercih etmiştir.

Yine öğrencilerin 237'si (%57,0)'si mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışmak istediğini ifade ederken, 179'u (%43,0)u yaşlı bireyle çalışmak istemediğini belirtmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın Bağımsız Değişkenlerine Ait Bulgular (n=416)

Cinsiyet	Sayı	%	Gelecekte yaşlı bireyle çalışma isteği	Sayı	%
Kadın	273	65,6	Evet	237	57,0
Erkek	143	34,4	Hayır	179	43,0
Yaş			Yaşlı bireyle yaşama		
17-19	110	26,4	Dede-babaaanne/anneanne ile	55	45,1
20-22	249	59,9	sadece dede ile	10	8,2
23-25	57	23,7	sadece babaaanne/anneanne ile	49	40,2
Sınıf			Yaşanılan konutun oda sayısı		
1	85	20,4	1+1	8	1,9
2	154	37,0	2+1	88	21,2
3	87	20,9	3+1	257	61,8
4	90	21,6	4+1 ve üzeri	63	15,1
Yaşanılan Konuttaki Kişi Sayısı					
2-3 Kişi				63	15,1
4 Kişi				145	34,9
5 ve üzeri				208	50,0

Kaynak: (Öksüz, 2015).

Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları ve Bağımsız Değişkenlerin Tutumlara Etkisi

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yaşlıların yaşamını sınırlama” düzeyi ($36,978 \pm 3,961$); “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” düzeyi ($31,510 \pm 4,580$); “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” düzeyi ($17,894 \pm 3,309$); “YATÖ toplam” düzeyi ($86,382 \pm 8,253$); olarak saptanmıştır.

Tablo 2: Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Ortalaması

	N	Ort.	Ss	Min.	Max.
Yaşlıların Yaşam Sınırlama	416	36,978	3,961	25,000	45,000
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	416	31,510	4,580	14,000	40,000
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	416	17,894	3,309	9,000	29,000
YATÖ Toplamı	416	86,382	8,253	62,000	107,000

Kaynak: (Öksüz, 2015).

YATÖ puan ortalamasının “115”e yakın olması, öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Buna göre sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Başka bir ifade ile sosyal hizmet lisans öğrencileri yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahiptir.

Bu sonuçlar alanda yapılan ve üniversite öğrencilerinin yaşlılara dair tutumlarını belirlemeyi amaçlayan diğer çalışma bulgularıyla da (Vefikuluçay, 2008; Özdemir, 2009; Yılmaz ve Özkan, 2010) örtüşmektedir.

Öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde Türk aile yaşamında yaşlıya sahip çıkma, saygı duyma gibi değerlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte sosyal hizmet eğitim müfredatında yaşlı refahı alanının öncelikli alanlar içerisinde yer alması ve öğrencilerin yaşlılık kavramına dair farkındalıklarının gelişmiş olmasının yaşlılara yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarında etkili olduğu düşünülen bağımsız değişkenlere ait bulgular Tablo.1’de verilmiştir. Cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, yaşlı bireyle yaşama, yaşanılan konutun oda sayısı, yaşanılan konuttaki kişi sayısı ve mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışma isteği olarak ele alınan bağımsız değişkenlerin, öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutumlarını etkileri ise aşağıda alt başlıklar halinde belirtilmiştir.

Cinsiyet

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında %65,6’sını kadınların, %34,4’ünü ise erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Bu dağılım bölüm genelindeki cinsiyet dağılımı (kadın: %62,23, erkek: %37,76) ile de uyumludur.

Elde edilen bulgular sonucunda; araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı görülmüştür ($t=2.144$; $p=0.049<0,05$).

Kadınların, yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarının ($x=37,278$), erkeklerin, yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından ($x=36,406$) yüksek olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre kadın öğrencilerin, yaşlıların yaşamını sınırlama boyutunda erkek öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte her iki cinsiyet arasında ortalama puanlardaki fark da oldukça düşüktür. Bu nedenle erkek öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama konusunda olumsuz bir tutuma sahip olduklarını söylemek de mümkün değildir.

Aynı şekilde "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" puan ortalamalarının da cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı görülmektedir ($t=-2.406$; $p=0.017<0,05$). Buna göre erkeklerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($x=32,252$), kadınların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($x=31,121$) daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle erkek öğrencilerin "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" alt boyutunda kadın öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir. Bununla beraber her iki cinsiyetin puanlarının da birbirine oldukça yakın olduğu ve kadın öğrencilerin puanlarının da 40' a yakın olması nedeniyle kadın öğrencilerin "yaşlıya yönelik olumsuz tutuma" sahip olduklarını söylemek de mümkün olmayacaktır.

Vefikuluçay (2008) tarafından yapılan çalışmada; kadın öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının (puan ortancası: 86.00) erkek öğrencilere (puan ortancası: 85.00) göre daha yüksek olmasına karşın istatistiksel açıdan önemsiz olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ise kadın öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının (puan ortancası: 86,34) erkek öğrencilerden (puan ortancası: 86,45) daha düşük olduğu görülmüştür. Her iki çalışmada cinsiyetler arasında sıralama açısından bir değişiklik söz konusu olsa da puan ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde Göçer (2012) tarafından "yaşlı ile yaşayan bireylerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesine yönelik" yapılan çalışmada erkeklerin (puan ortancası: 87.0), kadınlara (puan ortancası: 85.0) göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir (Göçer, 2012: 32). Bu bağlamda araştırma sonuçları Göçer (2012)'in elde ettiği sonuçlar ile benzerlik gösterirken Vefikuluçay (2008)'in elde ettiği sonuçlardan farklılık göstermektedir. Buna göre öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarının cinsiyet değişkeninden etkilendiği anlaşılmaktadır.

Yukarıda belirtilen araştırmaların ortak yönü ise cinsiyet değişkenine bağlı olarak puan ortancalarının birbirine çok yakın olmasıdır. Türk toplumunun kültürel mozağının farklı dokulara sahip olmasının, sonuçların da farklılaşmasında etkili olduğu söylenebilir. Buna karşın her iki grubun da puan ortancaları yüksek olması Türk toplumunda yaşlıya yönelik geleneksel değerlerin korunmaya devam ettiğini ve hem kadınların hem de erkeklerin yaşlılara yönelik olumlu tutumlara sahip olduklarını göstermektedir.

Yaş

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası (%59,9), 20-22 yaş diliminde yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Bununla beraber öğrencilerin yaşının artmasına paralel olarak puan ortalamalarının da arttığı görülmüştür (17-19 yaş: 85,67, 20-22 yaş: 86,32, 23-25 yaş: 88.00). Bu sonuçlar yapılan diğer araştırmalarla da benzerlik göstermektedir (Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010). Edinilen akademik bilgilerin yanı sıra yaşın ilerlemesine bağlı olarak öğrencilerin yaşlılara yönelik algılarının olumlu yönde değiştiği görülmektedir.

Eğitim Görülen Sınıf Seviyesi

2. sınıfların şube sayısı diğer sınıflardan fazla olması nedeniyle araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunu (%37) 2. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,254$; $p=0,006<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 3. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,862 \pm 3,390$), 1. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,671 \pm 3,006$) yüksek bulunmuştur. 3. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,862 \pm 3,390$), 2. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,344 \pm 3,064$) yüksek bulunmuştur.

Aynı durum YATÖ toplam puanları ortalamaları için de geçerlidir. Sınıf değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,449$; $p=0,017<0.05$). Post-hoc analizine göre de 3. Sınıf olanların YATÖ toplam puanları ($88,770 \pm 8,380$), 1. Sınıf olanların YATÖ toplam puanlarından ($85,177 \pm 8,313$) yüksek bulunmuştur. 3. Sınıf olanların YATÖ toplam puanları ($88,770 \pm 8,380$), 2. Sınıf olanların YATÖ toplam puanlarından ($85,695 \pm 8,030$) yüksek bulunmuştur.

Literatürdeki bazı akademik çalışmalarda; devam edilen sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının olumlu yönde geliştiği görülmektedir (Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010). Öğrencilerin üniversitede aldıkları eğitimlerin yaşlılık alanındaki düşüncelerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu durum yaşlılıkla ilgili derslerin (Gerontoloji, Demografi, Yaşlı Refahı gibi) öğrencilerin yaşlılara dair olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğunun da bir göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Zira 3. sınıftan itibaren okutulan bu dersleri alan öğrenciler daha alt sınıftaki öğrencilerle kıyaslandığında yaşlılara dair daha olumlu tutum geliştirmektedirler. Buna göre; öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarının sosyal hizmet eğitiminin hangi aşamasında olduklarına göre değiştiği anlaşılmaktadır.

Yaşlı Bireyle Yaşama Durumu

Öğrenciler hangi yaşlı veya yaşlılarla aynı evde yaşadığı değişkenine göre 55'i (%45,1) büyükanne-büyükbaba ile birlikte yaşadım, 49'u (%40,2) sadece büyükanne ile birlikte yaşadım, 10'u (%8,2) sadece büyükbaba ile birlikte yaşadım, 8'i (%6,6) diğer olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının hangi yaşlı veya yaşlılarla aynı evde yaşadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Diğer yandan; "Sadece büyükanne ile birlikte yaşadım" diyenlerin ortalaması en yüksektir (88,36). Buna karşın YATÖ puan ortalaması en düşük olanlar ise "Sadece büyükbaba ile birlikte yaşadım" diyenlerdir (85,50). Bu sonuca göre torunların büyükannele (babaanne/anneanne) ile daha olumlu ilişkiler kurabildikleri anlaşılmaktadır. Türk aile kültüründe erkeğe yüklenen otoriter kişilik rolünün bunda etkili olduğu söylenebilir.

Yaşanılan Konutun Oda Sayısı ve Konutta Yaşayan Kişi Sayısı

Öğrenciler konutun oda sayısı değişkenine göre 8'i (%1,9) 1+1, 88'i (%21,2) 2+1, 257'si (%61,8) 3+1, 63'ü (%15,1) 4+1 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının konutun oda sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analize göre konutun oda sayısı 4+1 ve üzeri olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları (32,905 ± 3,176), konutun oda sayısı 3+1 olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından (31,109 ± 4,459) yüksek bulunmuştur.

Elde edilen sonuçtan hareketle öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları ailelerinin yaşadığı mekânın niteliğinden etkilenmektedir. Buna göre yaşanılan evde bağımsız bölümlerin çok olmasının o evdeki bireylerin hareket kabiliyetine ve bağımsız yaşamalarına katkı sağladığı, böylece bireylerin birbirlerini engelleme davranışını mümkün olduğunca az sergiledikleri düşünülebilir. Bu nedenle daha büyük konutlarda yaşayan öğrencilerin yaşlılara dair daha olumlu tutum geliştirdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Öğrenciler konutta yaşayan kişi sayısı değişkenine göre 63'ü (%15,1) 2-3 kişi, 145'i (%34,9) 4 kişi, 105'i (%25,2) 5 kişi, 103'ü (%24,8) 5 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının konutta yaşayan kişi sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Buna karşın YATÖ puan ortalamalarının kişi sayısı ile doğru orantılı olarak arttığı görülmektedir. Bu durum ailedeki kişi sayısının aile üyeleri arasında sosyalleşmeyi artırmasıyla da açıklanabilir. Örneğin anne, baba ve çocuktan oluşan üç kişilik bir ailede çocuğun sosyalleşmesi ile daha kalabalık ailelerde yetişen çocukların sosyalleşmesi ve farklı yaş gruplarıyla iletişim becerisi geliştirmesi birbirinden farklılık göstermektedir. Aynı durum yaşlı için de geçerlidir.

Mezun Olduktan Sonra Yaşlı Bireyle Çalışma İsteği

Öğrenciler mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışma isteği değişkenine göre 237'si (%57,0) evet, 179'u (%43,0) hayır olarak dağılmaktadır. Öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının mezun olduktan sonra yaşlı biriyle yaşama isteği değişkenine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark ortaya çıkmaktadır (t=2.729; p=0.007<0,05).

Mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışmak isteyenlerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları (x=32,038), mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışmak istemeyenlerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından (x=30,810) yüksektir. Bu sonuç öğrencilerin büyük çoğunluğunun sosyal hizmet bölümünü bilinçli olarak tercih ettiklerinin de bir göstergesi niteliğindedir. Olumlu ayrımcılık puanlarının yüksek olmasında öğrencilerin kendi geleceklerine dair empatik bir bakış sergiledikleri ve kendi yaşlılıklarını da anlamlandırdıkları şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ortalamaları "mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışma isteği" değişkenine göre farklılaşmaktadır (t=3.183; p=0.002<0,05). Buna göre mezun olduktan sonra yaşlı biriyle çalışmak isteyenlerin YATÖ toplam puanlarının (x=87,490), çalışmak istemeyenlerin YATÖ toplam puanlarından (x=84,916) yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin okudukları bölümü tercih ederken bu bölümden mezun olduklarında çalışacakları alanların içinde yaşlı refahı alanı olduğunu bilerek tercih yapmış oldukları düşünüldüğünde sonuç olumlu olarak değerlendirilmektedir. Buna göre; sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir bölümü gelecekte yaşlı refahı alanında çalışabileceğinin farkında olarak bu alanda çalışmak istemektedir.

Literatürde yaşlı bireyle çalışma isteğinin ölçüldüğü araştırmalar daha çok sağlık alanında ve bu araştırmalardan özellikle hemşirelik öğrencilerinin gelecekte yaşlı bireylerle çalışmak istedikleri anlaşılmaktadır (Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010). Ancak yaşlılarla çalışan birincil meslek elemanlarından biri olan sosyal çalışmacı adaylarının (sosyal hizmet lisans öğrencileri) gelecekte yaşlılarla çalışma isteklerine dair bir araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin yaşlı refahı alanında çalışma isteklerini kıyaslama imkanı bulunmamaktadır. Ancak sağlık sektöründe yapılan araştırma bulgularından hareketle Türkiye’de profesyonellerin yaşlılara yönelik olumlu tutum sergilediğini söylemek mümkündür.

Yılmaz ve Özkan (2010)'a göre; yaşlılara yönelik bu olumlu tutum ve profesyonellerin yaşlılarla çalışmak istemesinin nedeni "Yaşlıların bedensel ve psikolojik desteğe daha çok ihtiyaç duyması, öğrencilerimizin aldıkları eğitimle Türk kültüründen gelen yaşlıya sevgi, saygı ve bakım gibi olumlu düşünceleri pekiştirmelerinden" kaynaklanmaktadır (Yılmaz ve Özkan, 2010: 51).

Ancak bu tespitin giderek dönüşüm geçirdiğinin göstergesi öğrencilerin % 43'ünün yaşlı bireylerle çalışmak istememesidir. Her ne kadar öğrencilerle yapılan görüşmelerde yaşlı bireyle çalışmak istememe gerekçesi olarak "duygusal birisiyim ve çok yıpranırım" gibi bir kaygının da payı olduğu görülse de % 43 gibi bir oranın özellikle Türkiye'nin yaşadığı demografik dönüşüm ve sosyal çalışmacıların mesleki değerleri düşünüldüğünde düşük bir oran olarak kabul edilemeyeceği de açıktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, sosyal hizmet lisans öğrencilerinin genel olarak yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür.

Yaşlının yaşamını sınırlama puanı cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Aynı şekilde yaşlıya yönelik ayrımcılık puanlarının da cinsiyete ve öğrencinin kaçınıcı sınıfta okuduğuna göre farklılaştığı, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre, daha üst sınıfların ise alt sınıf öğrencilerine göre ayrımcılık puanlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum yaşlılıkla ilgili derslerin öğrencilerin yaşlılara yönelik algılarını olumlu yönde etkilediğinin de bir göstergesidir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli sonuç da öğrencilerin yaşadıkları konutun niteliğinin yaşlılara yönelik tutumu etkilediğidir. Buna göre daha geniş evde oturanların daha küçük evde oturanlara göre yaşlılara yönelik daha olumlu tutum geliştirdikleri görülmektedir. Bu sonuç daha dar konutların yaşlı ayrımcılığının gelişmesine neden olduğunu ve konut projelerinin geliştirilmesinde bu durumun göz önüne alınması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarının sosyo-demografik özellikler, yaşlı bireyle yaşama ve yaşanılan konutun niteliği değişkenlerinden etkilendiği belirlenmiştir. Bu durum sosyal çalışmacı adaylarının mesleki rol, kimlik ve değerler bağlamında yaşlı ayrımcılığına dair farkındalıklarının artırılması yönünde çalışmalara ihtiyaç duyulduğunun da bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

KAYNAKÇA

- ALTAN, Ö. Zühtü ve ŞİŞMAN, Yener (2003). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar. *Kamu- İş*, 2, 2-36, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/725.pdf>, adresinden 2 Temmuz 2015 tarihinde edinilmiştir.
- ARPACI, Fatma (2009). Yaşlıya Bakan Kadınların Bakım Yüklerinin İncelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 61-72.
- ARUN, Özgür ve PAMUK, Deniz (2014). Kurumsal Bakım Sektöründe Ageizm: Yaşlı Bakım Personelinin Yaşlanma Ve Yaşlılığa İlişkin Ayrımcı Tutumlarının Nedenleri Ve Müdahale Önerileri. *Mediterranean Journal of Humanities* 4(2), 19-33. doi:10.13114/MJH.201428426
- BAYOĞLU, Ayşe Sezen (2011). Yaşlanma Sürecinde Sosyal Dışlanmaya Karşı Güçlendirme Temelli Sosyal Hizmet Müdahalesi. Y. Özkan (Ed.) *Sosyal Dışlanma Ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı* (s. 123-136). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- BUTLER, Robert Neil (1989). Dispelling Ageism: The Cross-Cutting Intervention. *American*.
- Canatan, Ayşe (2008). Toplumsal Değerler Ve Yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 62-71.
- CEYLAN, Harun (2013). İsveç Refah Devletinde Bakım Hizmeti Alan Yaşlıların Yaşam Algıları: Stockholm Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CEYLAN, Harun (2015). Sosyal Değerden Sosyal Soruna Yaşlılık: Geleneksel Toplumdan Modern Toplumda Değişen Yaşlılık Algısı. H. Ceylan (Ed.), *Modern Hayat Ve Yaşlılık* (s. 25-54). Ankara: Nobel Yayınları.
- ÇİLİNGİROĞLU, Nesrin ve DEMİREL, Simge (2004). Yaşlılık ve Yaşlı Ayrımcılığı, *Türk Geriatri Dergisi*, 7 (4), 225-230.
- DANIŞ, M. Zafer (2011). *Kurumda Kalan Yaşlıların Yaşam Kalitesi Ve Bunu Etkileyen Faktörler. Ankara Örneğinde Bir Alan Araştırması*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Emiroğlu, Vedia (1995). *Yaşlılık ve yaşlının sosyal uyumu* (Gen. 2. basım). Ankara: Şafak Matbaacılık.
- GÖÇER, Şemsinnur (2012). Hacılar İlçe Merkezinde Yaşlılarla Yaşayan Bireylerin Yaşlılık Ve Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- GÖKÇE KUTSAL, Yeşim (2003). *Yaşlanan Dünya, Yaşlanan Toplum ve Yaşlanan İnsan*. Ankara: Sağlıklı Yaşlanma, Geriatri Derneği Yayını.

- GÖRGÜN BARAN, A., V. Kalinkara, N. Aral, G. Akın, G. Baran, Y. Özkan. (2005). *Yaşlı ve Aile İlişkileri Ankara Örneği*. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- HATİBOĞLU EREN Burcu (2012). Sosyal Bilimlerin Potansiyeli ve Sosyal Hizmet Umudu. İ. Cılga ve B. Hatiboğlu Eren (Ed.), *Sosyal Bilimler ve Sosyal Hizmet Üzerine Düşünceler* (s. 1-30). Ankara: SABEV Yayınları.
- İÇLİ, Gönül (2010). Yaşlıların Ve Yaşlılığın Değerlendirilmesi: Denizli İli Üzerine Niteliksel Bir Araştırma. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 1-13.
- KALAYCIOĞLU, S., U.U. TOL, Ö. KÜÇÜKURAL, K. CENGİZ. (2003). *Yaşlılar ve Yaşlı Yakınları Açısından Yaşam Biçimi Tercihleri*. (Türkiye Bilimler Akademisi Raporları). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- KALINKARA, Velittin (2012). *Temel Gerontoloji: Yaşlılık Bilimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- KONGAR, Emre (2007). *Sosyal Çalışmaya Giriş*. Ankara. SABEV Yayınları.
- ÖKSÜZ, Metin (2015). Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları: Yalova Üniversitesi Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZDEMİR, Özlem (2009). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- SHEAFOR, W. Bradford ve J. Charles HOREJSI (2014). Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler. A. Bilgen, B. Kaynarkaya, D. Gülmez, D. B. Çiftçi, S. Erdem Türközü, F. Çoban, G. Çelik, H. Özen, O. Uraz, T. Uraz, Y. Serdar Oğuz (Çev.), Ankara: Nika Yayınları.
- ŞENTÜRK, Murat ve CEYLAN, Harun (2015) *İstanbul'da Yaşlanmak: İstanbul'da Yaşlıların Mevcut Durumu Araştırması*. M. Şentürk Ve H. Ceylan (Ed.), İstanbul: Açılım Kitabevi.
- THOMPSON, Neil (2013). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*. B. Yıldırım, B. Hatiboğlu Eren, Ç. Öngen, E. Beydili, G. Erükçü Akbaş, İ. Başak Adıgüzel, S. Akçay, Ö. S. Özateş Gelmez (Çev.), Ankara: Dipnot Yayınları.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU.(2014). Temel İstatistikler: Nüfus ve Demografi-
<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, adresinden 2 Temmuz 2015 tarihinde edinilmiştir.
- VEFİKULUÇAY, Duygu (2008).Üniversitede Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- YILMAZ, Emel ve ÖZKAN, Sultan (2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2, 35-53.
- YOLCUOĞLU, İsmet Galip (2012).*Sosyal Hizmete Giriş*, Ankara: SABEV Yayınları.
- ZASTROW, Charles (2013). *Sosyal Hizmete Giriş*. A.Aykara, A. Beyazova, B. Y. Çakar, C. Evren, Ç. Karaca, D. B. Çiftçi, E. Yıldırım, E. Bahşi, G. Albayrak, M. S. Birdal, S. Yağcıoğlu, S. Kurukafa, V. Yılmaz (Çev.), Ankara: Nika Yayınları.